ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΟΙΔΙΜΟΝ ΠΑΡΘΕΝΙΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΥΠΟ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ

Μετὰ τὸν ἱερὸν Μελέτιον παρίσταται ἐν τῇ ἁγιοταφιτικῇ χορείᾳ, ὡς ἐκλελεγμένος παρὰ Θεοῦ, Παρθένιος ὁ Καισαρείας Παλαιστίνης, καὶ ἀναλαμβάνει γενναίως καὶ φιλοτίμως τοὺς ὑπὲρ τῆς μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν ἀγῶνας. Καὶ πατρὶς μὲν αὐτῷ ἦσαν αἱ κλειναὶ Ἀθῆναι· τὰ δὲ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἔχουσιν οὕτω. Ἡ Κούζα Λίμπονα ἐν ἡλικίᾳ πεντεκαίδεκα ἐτῶν ἔλαβε σύζυγον τὸν ἄρχοντα Σπυρίδωνα Γεράνην τῷ ἔτει 1680· ἦν δ' οὗτος τότε εἷς τῶν μᾶλλον πλουσίων καὶ τῶν εὐγενεστέρων ἀρχόντων τῶν ἐν Ἀθήναις. Γίγνονται δ' αὐτοῖς παῖδες Ναταλία, Ὀλυμπιὰς καὶ ὕστατος ὁ Κυριακός (1), ὃν οἱ γονεῖς εὐθὺς τῇ τοῦ Θεοῦ ὑπηρεσίᾳ ἀφιερώκασιν· ὠνομάζετο δ' οὗτος Κυριακὸς Λίμπονας ἐκ μητρὸς καὶ Κυριακὸς Γεράνης ἐκ πατρός· ἦσαν δὲ οἱ γονεῖς αὐτοῦ πλούσιοί τε καὶ εὐσεβεῖς, καὶ τὸν γόνον αὐτῶν εὐσεβῶς ἐξέθρεψαν, καὶ τῇ εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ ἐπαιδαγώγησαν, καθοδηγοῦντες αὐτὸν ἀεὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ κλίσιν εἶχε πρὸς γράμματα, οἱ γονεῖς αὐτοῦ παρέδωκαν αὐτὸν τοῖς τότε εὐσεβέσι διδασκάλοις, οἵτινες τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καθωράϊσαν τῇ τε ἔσω καὶ θύραθεν παιδείᾳ, ὧν ἕνεκα πάντες ἐτίμων καὶ ἠγάπων, καὶ τοῖς πᾶσιν εἶτα ὁδηγὸς ἀσφαλὴς ἐγένετο εἰς τὸ πράττειν τὴν ἀρετήν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ διδάσκων αὐτοὺς τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου Πατρός. Οὐδόλως

(1) Σημειωτέον, ὅτι ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τοῦ ἁγίου Σάββα σώζεται Μαθηματάριον, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται ὅσων ἠκροάσαντο μαθημάτων. Ἐν τῷ τέλει δ' αὐτοῦ ἀναγινώσκεται καὶ τόδε· «Παναγιώτης Γεράνης, ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, εἶτα δὲ Παρθένιος Ἱερομόναχος». Πιθανὸν δέ, ὅτι τὸ ὄνομα Κυριάκος μετεβλήθη εἰς τὸ Παναγιώτης.

δ' ἀπίθανον, ὅτι ὁ Παναγιώτης (Κυριακὸς) παῖς ὢν ἐδιδάχθη τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ τότε ἀκμαζούσῃ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ τότε οἱ τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας περιερχόμενοι Ἁγιοταφῖται ἦσαν ἄνδρες ἐνάρετοι, καὶ τῷ ἀποστολικῷ αὐτῶν τρόπῳ ἐνέπνεον ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους εὐλάβειαν, πολλοὶ τῶν πιστῶν ἀπήρχοντο, ὡς καὶ πάντοτε, εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν προσκυνήσοντες τὰ σωτήρια τοῦ Κυρίου ἴχνη. Ποθῶν δὲ τοῦτο τότε καὶ ὁ εὐλαβὴς Παναγιώτης, μετέβη εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν προσκυνήσων τοὺς ἁγίους τόπους.

Καταλαβὼν δὲ τὴν ἁγίαν πόλιν ὁ εὐλαβὴς Παναγιώτης, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, τοσοῦτον ηὐφράνθη, ὥστε καὶ καθιέρωσεν ἑαυτὸν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου, ὡς ἄλλος Σαμουήλ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εὐδοκίμως τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ πατράσιν ὑπηρέτει, ἀκροώμενος καὶ ὧν ἐδιδάσκοντο τότε μαθημάτων ἐν τῷ Μοναστηρίῳ (1). Εἶτα δὲ γνωστῆς τοῖς πᾶσι γενομένης τῆς παιδείας αὐτοῦ καὶ τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα ἀφοσιώσεως, πάντες ἠγάπων καὶ ἐτίμων, ἔχοντες αὐτὸν δι' εὐφήμου γλώττης ἕνεκα τῆς χρηστῆς αὐτοῦ συμπεριφορᾶς. Ἡ οὖν παιδεία, τὸ περὶ τὰ θεῖα σέβας καὶ τὸ εὐάγωγον τοῦ βίου ἐχειραγώγησαν αὐτὸν ὅπου τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον καὶ λειτουργὸν τοῦ παντοκράτορος Κυρίου ἀληθῆ ἀνέδειξαν. Χειροτονηθεὶς δὲ οὗτος ἱεροδιάκονος καὶ εἶτα ἱερεύς, μετὰ ζήλου καὶ πίστεως ἐξετέλει τὰ τῆς ἱερωσύνης καθήκοντα, διαθερμαίνων καὶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν τὴν εὐσέβειαν καὶ ὁδηγὸς ἀσφαλὴς γενόμενος τοῖς ἄλλοις λειτουργοῖς τοῦ ὀρθῶς καὶ ἐν τάξει οἰκονομεῖν τὰ μυστήρια. Τοιοῦτον δ' ὄντα τὸν ἐν χειροτονίᾳ μετονομασθέντα Παρθένιον ἡ τῶν Ἁγιοταφιτῶν ἀδελφότης μᾶλλον ἠγάπα αὐτὸν, καὶ οἱ τὰ τοῦ Π. Τάφου διέποντες τηνικαῦτα οὐ μόνον αὐτὸν τῷ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου βαθμῷ ἐκόσμησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν Ὀρθοδόξων ἀπέστειλαν μεταδώσοντα τὴν χάριν τῶν Παναγίων τόπων, διδάξοντα τοὺς πιστοὺς τὰ σωτήρια καὶ συλλέξοντα τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐλεημοσύνας τῶν Ὀρθοδόξων διὰ τὰς μεγάλας τότε ἀνάγκας τοῦ Π. Τάφου.

(1) Σημειωτέον, ὅτι τότε ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα Ἰάκωβος ὁ Πάτμιος, καὶ πολλοὶ τῶν Ἁγιοταφιτῶν ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας. Σημειωτέον δ' ἔτι, ὅτι ὁ Παρθένιος ἐξόχως ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ Μελετίου, ἐπιτρόπου τότε τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου.

Ἐξελθὼν δὲ τοῦ περιβόλου τῆς Σιὼν ἐν ὅλῃ τῇ εὐαγγελικῇ ταπεινότητι, περιήρχετο τὰς χώρας καὶ τὰς πόλεις τῶν Ὀρθοδόξων κατὰ τὸ σύνηθες τῶν Πρωτοσυγκέλλων τοῦ Π. Τάφου, καὶ ἐπεσκέπτετο τοὺς ταπεινοὺς οἴκους τῶν ὑπὸ τὴν δουλείαν Ὀρθοδόξων. Ἐδίδασκεν αὐτοὺς τὸν εὐαγγελικὸν λόγον, καὶ ἐνίσχυεν ἐν αὐτοῖς τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν αἴσθημα κατὰ πάσης ἐχθρικῆς ἐπηρείας, καὶ περιεχαράκου αὐτοὺς ἀσφαλῶς ἐν τῇ παρεμβολῇ τῆς Ὀρθοδοξίας, καταστρέφων πᾶν ὀχύρωμα τοῦ Παπισμοῦ καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι παντὸς ἔθνους ἐδέχοντο αὐτὸν εὐλαβῶς ὡς διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας· ἐξένιζον αὐτόν, ὡς λειτουργὸν τῆς Σιών, καὶ κατέθεντο αὐτῷ τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐλεημοσύνας, ὡς οἱ πάλαι τοῖς Ἀποστόλοις τοῦ Κυρίου τὰς λογίας. Τοῦτον δὲ οὐ μόνον οἱ ἁπλοῖ καὶ ἀμαθεῖς Χριστιανοὶ ἐσέβοντο, καὶ ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς αὐτοῦ συμπεριφορᾶς ἐρρύθμιζον τὸν αὐτῶν βίον, ἀλλὰ καὶ τοῖς λογίοις ἦν φιλοτιμία προσοικειοῦσθαι αὐτῷ καὶ συνδιαλέγεσθαι περὶ πολλῶν ἀντικειμένων καὶ διάφορα ζητήματα συζητεῖν καὶ λίαν ἐπιτυχῶς ἐπιλύειν αὐτά. Οὗτος δὲ καὶ διδάσκαλος ἐχρημάτισεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου, μαθητοῦ Χρυσάνθου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, διδάσκων τὰ τέκνα αὐτοῦ τήν τε θύραθεν καὶ ἔσω παιδείαν εὐσεβῶς καὶ φιλοτίμως, ἐφ' ᾧ καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο παρὰ τῶν τότε λογίων. Αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τῇ θανῇ τοῦ μακαριστοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου συνέταξε καὶ ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον λόγον(1), περιγράψας ἀκριβῶς τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ εὐεργετήματα τῆς μαυροκορδατικῆς οἰκογενείας. Τοίνυν ὁ ἱερὸς Παρθένιος οὐ μόνον τὸν κοινὸν λαὸν ἐστήριζεν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐγκρίτοις τοῦ ἔθνους ἡμῶν συνίστη σεβασμὸν τὸν πρὸς τοὺς ἁγίους τόπους καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος, προτρέπων βοηθεῖν τῷ Π. Τάφῳ καὶ ζήλῳ θρησκευτικῷ καλλιεργεῖν τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμόν.

Ἐπανακάμψαντα δὲ τὸν Παρθένιον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ἐδέξαντο

(1) Τὸν ἐπιτάφιον τοῦτον λόγον τὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παρθενίου συνταχθέντα εὕρομεν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Κοινοῦ τοῦ Π. Τάφου χειρόγραφον, οὗ ἀντίγραφον ἐδώκαμεν τῷ κ. Ν. Δραγούμῃ, διατρίβοντι τότε ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλὴμ τῷ 1862 ἔτει, ἵνα δημοσιεύσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος *Πανδώρα*. Ἐδημοσίευσε δ' αὐτὸν εἶτα ὁ κ. Ἐπαμεινώνδας Σταματιάδης ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ τῶν μεγάλων διερμηνέων (σ. 105 κ.ἑ.).

ὅ τε Πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἁγιοταφιτικὴ Ἀδελφότης λίαν εὐφροσύνως. Παρέδωκε δ' αὐτὸς οὐ μόνον τὰς τῶν Χριστιανῶν προσφορὰς εἰς χρήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς διάφορα πολύτιμα πράγματα πρὸς κόσμον καὶ εὐπρέπειαν τῶν πανσέπτων Προσκυνημάτων. Ἕνεκεν οὖν τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ καὶ τῆς παιδείας καὶ διὰ τὸ πιστὸν αὐτοῦ τῆς ὑπηρεσίας ὁ Πατριάρχης Μελέτιος οὐ μόνον ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμίδα, χειροτονήσας αὐτὸν Μητροπολίτην Καισαρείας Παλαιστίνης, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἐπιτροπείας καθήκοντα ἀνέθηκεν αὐτῷ. Ὢν δ' ἐπίτροπος, διὰ μὲν τῆς μαθήσεως αὐτοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς εναρέτου αὐτοῦ πολιτείας ἐρρύθμισεν ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον τὰ τῆς ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος, ἀγάπην καὶ ζῆλον ἐμπνέων αὐτῇ καὶ τὸ πιστῶς καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως ὑπηρετεῖν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου· διὰ δὲ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ συνέσεως λίαν ἐπιτυχῶς διεξήγαγε τὰς πολυειδεῖς καὶ δυσκόλους ὑποθέσεις τοῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου, παριστὰς τὰ δίκαια τοῦ θρόνου ἐν τοῖς δικαστηρίοις διὰ τῆς ἱστορίας καὶ ἀποκρούων τὰ ἄδικα διαβούλια, τὰ τεκταινόμενα παρά τε τῶν Λατίνων καὶ Ἀρμενίων. Μετὰ συνέσεως δὲ καὶ τόλμης ἐλλόγου ὑπηρέτησε τῷ προκατόχῳ αὐτοῦ Μελετίῳ ἐν τῇ σπουδαίᾳ ἐκείνῃ διαφορᾷ τῇ μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων περὶ τῶν προνομίων τοῦ θρόνου διὰ τὰ πανάγια Προσκυνήματα. Τὴν δὲ παιδείαν τοῦ Παρθενίου καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ οὐ μόνον ἐξετίμα τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ὀθωμανοί. Ὅθεν, ὅτε ὁ γηραιὸς Μελέτιος διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἡλικίας καὶ διὰ τὰς ἐκ ταύτης ἀσθενείας προὐβάλλετο ἐπιμόνως τὴν παραίτησιν καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν πατριαρχικῶν καθηκόντων, ἅπαντες κοινῶς καὶ ὁμοφώνως ἠτένισαν τὸ ὄμμα πρὸς τὸν Παρθένιον, καὶ διάδοχον αὐτὸν ἐξελέξαντο.

Ὁ οὖν ἱερὸς Παρθένιος, πεπροικισμένος ὢν λόγῳ τε καὶ πάσῃ θεοειδεῖ ἀρετῇ, ἀναγορεύεται κοινῶς παρὰ πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἱερουσαλὴμ ἁγιοταφιτῶν Πατριάρχης Ἱεροσολύμων τῷ ἔτει 1737. Ἦν δὲ τότε ὁ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνος λίαν κατάχρεως, καὶ οἱ ἀπηνεῖς δανεισταὶ οὐ μετρίως ἐπίεζον τὸν νέον Πατριάρχην. Καὶ ἡ μὲν ἁγιοταφιτικὴ Ἀδελφότης λίαν ἐλυπεῖτο καὶ ἐθλίβετο, μὴ δυναμένη ἀνευρεῖν πόρους πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ χρέους, ὁ δὲ ἱεράρχης τῆς Σιωνίτιδος ἐκκλησίας θεμελιῶν τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Θεόν, τὸν προνοοῦντα περὶ παντὸς τοῦ κόσμου, ἐδέετο αὐτοῦ θερμῶς,

καὶ ἐσκέπτετο πῶς ἀπαλλαγῆναι δεῖ τὸν θρόνον τοῦ ὑπερόγκου χρέους, εἰς ὃ ὑπέπεσον ἕνεκα τῆς μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων διαφορᾶς περὶ τῶν *προνομίων* καὶ δικαιωμάτων τοῦ θρόνου. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν δὴ γράμματα πατριαρχικὰ τῇ συγκαταθέσει τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου δυνάμει τε πολλῇ καὶ ἀκαταμαχήτῳ πειθοῖ λόγων συντεταγμένα πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ Ὀρθοδόξους ἐπιστέλλει, παροτρύνων αὐτοὺς εἰς ἔλεος καὶ βοήθειαν τῶν ἁγίων τόπων. Τοῖς γράμμασι δ' αὐτοῖς (1) συναπέστειλε καὶ κληρικοὺς ἱεροπρεπεῖς καὶ ἐναρέτους, παραστήσοντας τὰ δεινὰ τοῦ θρόνου καὶ συλλέξοντας τὰς κατὰ προαίρεσιν βοηθείας τῶν Ὀρθοδόξων. Εἶτα δὲ πρὸς ἔνδειξιν τοῦ περὶ τὰ ἐθνικὰ ζήλου καὶ

(1) Σημειωτέον, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἱερὸν Κοινὸν τοῦ Π. Τάφου εἰς τοσοῦτον ἐνδείας καὶ πτωχείας ἀφίκετο ἕνεκα τῶν περιστάσεων, ὥστε τὸ χρέος κατ' ἔτος ἐπολλαπλασιάζετο, καὶ ὁ Πατριάρχης εἰς ἀμηχανίαν εὑρίσκετο πρὸς ἀνακούφισιν αὐτοῦ καὶ πρὸς διατήρησιν τῶν ἱερῶν Σεβασμάτων. Τὰς δυσοίστους οὖν ἀνάγκας τοῦ ἱεροῦ Κοινοῦ ὑπέβαλεν ὁ Μακαριώτατος τῷ οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ κυρίῳ Παϊσίῳ καὶ τοῖς τοῦ ἔθνους ἐγκρίτοις. ὁ δὲ τῇ κοινῇ γνώμῃ τῆς ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν ἐγκρίτων ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον συνοδικὴν τῷ ἔτει ͵αψμζ', δι' ἧς προτρέπει τοὺς ἁπανταχοῦ Ὀρθοδόξους, ἵνα δέχωνται εὐλαβῶς τὸν Μακαριώτατον Παρθένιον καὶ χορηγῶσιν αὐτῷ ἕκαστος τὴν κατὰ προαίρεσιν συνδρομήν· τῷ δὲ Μακαριωτάτῳ ἐπιτρέπει, ἵνα ἀκωλύτως ἐκτελῇ πᾶσαν ἱεροτελεστίαν πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Χάριν δὲ τῶν ἀναγνωστῶν μεταγράφομεν ἐνταῦθά τινα τῆς πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου . . . « Καὶ ἐπειδὴ ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ ἡ περὶ » ἡμᾶς ἱερὰ Σύνοδος καὶ ὁμήγυρις τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων γνωρίζομεν καλῶς, καὶ εἴ- » μεθα κατὰ πάντα βεβαιωμένοι εἰς τὴν ἀθλίαν καὶ ἐλεεινὴν κατάστασιν καὶ δυστυχίαν » τοῦ ἁγίου τούτου ὀσπητίου (τοῦ ἁγ. Τάφου) μετὰ πάσης προθυμίας καὶ ἀγάπης δε- » δώκαμεν ἄδειαν τῇ αὐτοῦ Μακαριότητι εἰς τὸ νὰ περιέλθῃ καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ὅλας τὰς » ἐπαρχίας τε καὶ παροικίας, πολιτείας τε καὶ χώρας κλπ. τὰς ὑποκειμένας τῷ καθ' ἡ- » μᾶς πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ, καὶ νὰ ἐκτελῇ ἀνεμποδίστως πάντα τὰ » ἐκκλησιαστικὰ πανταχοῦ εἰδήσει τῶν κατὰ τόπους προϊσταμένων συναδελφῶν ἡμῶν » ἀρχιερέων καὶ μετὰ τῆς νενομισμένης κανονικῆς παρατηρήσεως, καὶ νὰ εὐλογῇ καὶ νὰ » νουθετῇ καὶ νὰ διδάσκῃ ὅλους σας ἐκκλησιαστικῶς . . . Τούτου χάριν γράφοντες διὰ » τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος, πρῶτον μὲν εὐχό- » μεθα καὶ εὐλογοῦμεν ἁπαξάπαντας ὑμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους Χριστιανούς, » τὰ εὐλογημένα καὶ ἀγαπητὰ ἡμῖν τέκνα, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκούς, μικροὺς καὶ » μεγάλους . . . καὶ συμβουλεύομεν, καὶ πατρικῶς ἐντελλόμεθα, καὶ παραγγέλλομεν, καὶ » σᾶς παρακινοῦμεν, ὅπως τὸν διαληφθέντα Μακαριώτατον καὶ ἁγιώτατον Πατριάρχην » τῶν Ἱεροσολύμων κ. κ. Παρθένιον τὸν συνάδελφον ἡμῶν περιπόθητον, ἐρχόμενον » σὺν Θεῷ σωματικῶς εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ πολιτείας . . . ὅλοι σας κοινῶς, ὡς εὐσε- » βεῖς καὶ εὐλαβεῖς καὶ φιλόχριστοι Χριστιανοὶ νὰ ὑποδεχθῆτε τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα » μετὰ πάσης εὐλαβητικῆς ὑποκλίσεως καὶ τιμῆς καὶ δεξιώσεως τῆς προσηκούσης . . . » ἀπονέμοντες εἰς τὴν Μακαριότητα Αὐτοῦ πᾶσαν εὐλάβειαν καὶ τιμήν, καὶ ὑπακούοντες » κατὰ πάντα εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς διδασκαλίας καὶ συμβουλάς » . . . Σώζεται δὲ ἡ Ἐγκύκλιος αὕτη ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Κοινοῦ τοῦ Π. Τάφου.

αὐτοπροσώπως χώρας καὶ πόλεις πολλὰς καὶ πολίχνια ἄπειρα περιερχόμενος ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ πολλῷ, ἐν ὁδοιπορίᾳ πολυχρονίῳ καὶ ταλαιπωρίαις τοῦ σώματος ποικίλαις, ἐπέχεεν αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιὼν εὐλογίαν, ὡς δρόσον Ἀερμών, διδάσκων καὶ καθοδηγῶν τοὺς λαοὺς εἰς τὴν σωτήριον ὁδόν, συμβουλεύων αὐτοῖς καὶ παροτρύνων εἰς τὸ βοηθεῖν τοῖς ἐθνικοῖς ἔργοις πρὸς στήριξιν καὶ προαγωγὴν αὐτῶν ἐπὶ τὰ κρείττω διὰ τὴν ἐθνικὴν δόξαν (1). Οὕτω δὲ ὁ ἱερὸς Παρθένιος μετὰ τὸ εὐλογῆσαι καὶ διδάξαι τοὺς λαοὺς τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐπανακάμπτων ἀπὸ τῶν πολυμόχθων ὁδοιποριῶν, ὡς ὁλκὰς μεγάλη κατήγετο εἰς τὴν λιμώττουσαν τῆς Σιὼν παραλίαν, ἐπικομίζουσα τὰ τίμια ἀγώγιμα τῆς τῶν Ὀρθοδόξων προαιρετικῆς ἐλεημοσύνης. Τὰ ἐλέη δὲ ταῦτα, ἅπερ ἐκομίσατο ὁ θεσπέσιος Παρθένιος καὶ οἱ μετὰ πατριαρχικῶν γραμμάτων ἀποσταλέντες ἐνάρετοι καὶ πιστοὶ ἱερομόναχοι τοῦ θρόνου, ἔσωσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀπὸ τοῦ ναυαγίου τὸ δεινῶς κυμαινόμενον σκάφος τῆς Σιών· δι' αὐτῶν γὰρ οὐ μόνον τὸ χρέος ἅπαν θείᾳ δή που ἀρωγῇ ἐξώφλησε, καὶ ὅλως αὐτὸ ἐξήλειψεν, ἀλλὰ καὶ τῆς συναγομένης λογίας ποσότητα ἱκανὴν τῷ τοῦ Π. Τάφου Ταμείῳ ἐναπέθηκε πρὸς θεραπείαν μελλουσῶν ἀναγκῶν· τὸ γὰρ χριστεπώνυμον τῆς Ὀρθοδοξίας πλήρωμα πολλὰ καὶ μεγάλα βοηθήματα ἐχορήγησε τῷ Π. Τάφῳ διά τε τὸ ἐνάρετον τοῦ ἱεράρχου τῆς Σιὼν καὶ τὸ σοφὸν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἱερὸς Παρθένιος, τὸν ἀποστολικὸν αὐτοῦ καὶ πατριαρχικὸν θρόνον τοῦ βαρέος χρέους ἀπαλλάξας διὰ τῆς τῶν Ὀρθοδόξων χρηματικῆς συνδρομῆς, συνεσκέπτετο τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ Ἀδελφότητι περὶ ἄλλων αὐτοῦ πραγμάτων βελτιώσεως, οἱ Λατῖνοι μὴ φέροντες ὁρᾶν τό τε δραστήριον καὶ φιλόκαλον τοῦ ἱεροῦ Παρθενίου, ἀλλὰ φθόνῳ μισοκάλῳ κινούμενοι, ἄλλας πάλιν ἐπιβουλίας στυγερὰς καὶ λίαν ζημιώδεις τεκταίνονται κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ νέον λάκκον καὶ βαθὺν

(1) Οἱ Πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων, ὄντες πεπαιδευμένοι καὶ ἄνδρες ἀποστολικοί, οὐ μόνον ἐν ταῖς περιοδείαις ἔφερον τὴν ἐνδυμασίαν τῆς σεμνότητος καὶ ταπεινοφροσύνης, τὴν ῥάβδον τῆς εἰρήνης καὶ τὰ σανδάλια τῆς εὐαγγελικῆς ὑπακοῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς περιεκοσμοῦντο καὶ ὄντες ἐν τῷ ἀποστολικῷ καὶ πατριαρχικῷ αὐτῶν θρόνῳ. Ὑπηρέτουν οὐχὶ ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ. Καὶ πᾶσα μὲν εὐπρέπεια τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου ἦν αὐτοῖς τιμὴ καὶ δόξα, πᾶσα δ' αὐτῶν πολυτέλεια καὶ κομψότης καὶ ἁβρότης καὶ ἡδυπάθεια, καὶ εἴ τι ἄλλο φίλον αὐτοῖς ὕβρις ἐστὶ τῷ Θεῷ, καὶ ἀθέτησις τῶν παραγγελιῶν τυῦ οὐρανοβάμονος Παύλου.

ἀνασκάπτουσιν, εἰς ὃν κατὰ τὸν προφήτην ἐνέπεσον αὐτοὶ εἶτα· «Βδέλυγμα γὰρ Κυρίῳ λογισμὸς ἄδικος» (1). Ἔτυχε δὲ διαμένων ὁ Πατριάρχης ἐν Ἱερουσαλὴμ τῷ 1738 ἔτει καὶ κατὰ τὸ σύνηθες τὴν παραμονὴν τῆς τῶν Χριστουγέννων ἑορτῆς ἀπῆλθεν εἰς Βηθλεὲμ μετὰ προσκυνητῶν Ὀρθοδόξων οὐκ ὀλίγων ἐν ἐπισημότητι· οἱ δὲ Λατῖνοι κακοβούλως φερόμενοι, οὐκ ἀνέῳξαν αὐτῷ τὴν θύραν τῆς Ἐκκλησίας, καίτοι ἐπὶ πολὺ ἔξωθεν παραμείναντι, οὐδὲ τῶν λιπαρῶν αὐτοῦ ἱκεσιῶν εἰσήκουσαν. Τοῦτο δὲ τοσοῦτον ἐλύπησεν αὐτόν, ὥστε λιποψυχήσας μικροῦ ἐδέησε τὸ ζῆν ἀπολιπεῖν. Εἰς ἑαυτὸν δ' ἀνελθών, τοσοῦτον ἐδάκρυσεν, ὥστε θερμῶς ἐπεκαλέσατο τὸν ἐν Σπηλαίῳ σαρκὶ γεννηθέντα Σωτῆρα ἡμῶν Θεόν, τὸν ἐνισχύοντα ἀδυνάτους καὶ ταπεινοῦντα ἰσχυροὺς καὶ ὑπερηφάνους, καὶ ἐδεήθη αὐτοῦ μὴ πρὶν ἢ κύριος γένηται τῶν Π. Προσκυνημάτων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῷ Θεῷ παραδοῦναι. Ὁ δὲ τῶν ἀδικουμένων προστάτης ἤκουσε τοῦ μετὰ θερμῶν δακρύων δεομένου, καὶ τὴν εὐσεβῆ καὶ δικαίαν αὐτοῦ αἴτησιν ηὐδόκησεν ἐκπληρωθῆναι τοιῷδέ τινι τρόπῳ.

Οἱ Λατῖνοι, προστατευόμενοι ὑπὸ τῶν δυτικῶν τῆς Εὐρώπης δυνάμεων, οὐ μόνον καθ' ὅλην τὴν Παλαιστίνην πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ προσηλυτισμοῦ τῆς παποφροσύνης πολυειδῶς ἐπίεζον τοὺς Ὀρθοδόξους, ἀλλὰ καὶ παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων ἀπογυμνῶσαι τῶν Π. Προσκυνημάτων καὶ τῶν ἀρχαίων σουλτανικῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων. Καὶ δὴ τὸ ἔτος 1756 κινοῦνται κατὰ τοῦ ἀοιδίμου Παρθενίου, ἀρχόμενοι οὕτω. Εἰσάγουσιν εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων (2) πολλοὺς Ἄραβας λατινόφρονας καὶ κρυφίως ὅπλοις παντοίοις ὁπλίζουσιν αὐτούς, ὡς ἀποστάτας καὶ ἀνατροπεῖς τῶν καθεστώτων. Οὗτοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπιτίθενται τοῖς ἡμετέροις ἐν ὥρᾳ λιτανείας, καὶ ὁ τόπος τῆς προσευχῆς μεταβάλλεται εἰς πεδίον μάχης. Πληροῦται ὁ ναὸς γοερῶν

(1) Παροιμ. 12, 26.

(2) Σημειωτέον, ὅτι ἐν ταῖς μεγάλαις ἑορταῖς, καθ' ἃς γίνονται λιτανεῖαι ἐν τῷ εὐρυτάτῳ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, ἀφ' ἑσπέρας τὰ πλήθη τῶν προσκυνητῶν Ὀρθοδόξων, Λατίνων καὶ Ἀρμενίων καὶ τῶν ἄλλων Κοινοτήτων Κοπτῶν, Σύρων καὶ Ἀβησσυνῶν εἰσήρχοντο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, καὶ ἐνυκτέρευον προσευχόμενοι ἐν αὐτῷ, κεκλεισμένης τῆς θύρας τοῦ ναοῦ μέχρι πρωΐας. Ἤδη δὲ πρό τινων ἐτῶν ἡ συνήθεια αὕτη κατηργήθη, ἀφ' ὅτε τὸ ἄνοιγμα τῆς θύρας (ἁγίας Πόρτας) τοῦ ναοῦ κανονισθὲν μένει ὑπὸ τὴν διάθεσιν τῶν τριῶν ἐθνῶν, Ἑλλήνων, Λατίνων καὶ Ἀρμενίων.

φωνῶν, ῥηγνύονται κεφαλαὶ καὶ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, συντρίβονται κειμήλια, διαρπάζονται πολύτιμα πράγματα, καὶ ὅλος ὁ ναὸς γυμνοῦται τοῦ πολυτελοῦς ἐκείνου κόσμου· αἱ δὲ ζημίαι ἐγένοντο ἡμῖν μέγισται, ἁρπαγέντων πολλῶν ἡμῶν πολυτίμων πραγμάτων παρὰ τῶν ὁμοδόξων αὐτῶν Ἀράβων. Καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ μὲν ταῦτα ἔπραττον βανδαλικῶς, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ τί ἐμηχανῶντο; Διὰ τῶν πρέσβεων τῶν δυτικῶν δυνάμεων ἐζήτησαν παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως πάντα τὰ Π. Προσκυνήματα φιλικῶς δῆθεν, διαβάλλοντες τοὺς Γραικοὺς πολυειδῶς καὶ ἐνεργοῦντες διὰ πάσης δολιότητος παρὰ τοῖς μεγιστᾶσι τοῦ κράτους. Ἀλλ' ὁ Ῥαγὶπ πασσᾶς, ἀνὴρ περίφημος καὶ πολυμαθής, συνετὸς καὶ πολύπειρος καὶ τὸ δίκαιον εἰς τὰ μέγιστα σεβόμενος, ὢν ὕπατος κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καὶ ἀκριβῶς γινώσκων τὰ ἐν Συρίᾳ Παλαιστίνῃ καὶ Αἰγύπτῳ (1) παρὰ τῶν δυτικῶν κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἐπιγενόμενα, ἐδικαίωσε τοὺς Ὀρθοδόξους, γινώσκων καλῶς, ὅτι αὐτοὶ οὐ μετρίως ἀδικοῦνται παρὰ τῶν Λατίνων. Τὴν δὲ λύσιν τῶν ζητημάτων, ἅπερ ὑπέβαλον οἱ δυτικοὶ τῷ ὑπάτῳ, λίαν φρονίμως δέδωκεν αὐτὸς τῷ νουνεχεῖ καὶ πολιτικῷ τρόπῳ τῷδε· οἷον ἀμφοτέρους τοὺς διαφερομένους δέον ἐμφανισθῆναι τῷ ὑπατικῷ βήματι (2).

Μαθὼν οὖν ὁ ἱερὸς Παρθένιος πάντα τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ γεγονότα ὑπὸ τῶν Λατίνων, καὶ ὅσαι καὶ οἷαι ζημίαι ἐγένοντο τοῖς Ὀρθοδόξοις ὑπ' αὐτῶν, ἐσκέπτετο περὶ τοῦ πρακτέου ἡσύχως καὶ ἀταράχως· ἐν τῷ συσκέπτεσθαι δὲ περὶ τούτου ἀνηγγέλθη αὐτῷ καὶ ὅσα τῶν Προσκυνημάτων ἀπαιτοῦσιν οἱ Λατῖνοι ἀδίκως, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τούτῳ ἐταράχθη, οὔτε ἐδειλίασεν, ἀλλὰ τῷ μόνῳ Θεῷ τῷ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθοῦντι δόξαν ἀνέπεμψεν. Ἐν τούτοις δὲ παραγίνεται αὐτῷ ὁ εὐλαβέστατος καὶ ἄκρος ζηλωτὴς τοῦ Π. Τάφου Ἀλέξανδρος ὁ Ὑψηλάντης, ὃς ἦν τῷ ὑπάτῳ ἀρχιατρός, καὶ γινώσκει τῷ Μακαριωτάτῳ ἀκριβῶς τίνας ἀπαιτήσεις ὑπέβαλον οἱ Λατῖνοι τῷ ὑπάτῳ διὰ τῶν

(1) Κάλλιστα ἐγνώριζεν ὁ ὕπατος τὰ κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἐν Αἰγύπτῳ, Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ σκευωρήματα τῶν Ἰησουϊτῶν, ἐπειδὴ ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις προϋπῆρξε Διοικητής.

(2) Ὁ ὕπατος νουνεχῶς ἐποιήσατο τοῦτο, τὸ περὶ τῶν Π. Προσκυνημάτων ζήτημα τῷ ὑπατικῷ Συμβουλίῳ ἀναθέμενος, ἵν' οἱ Γραικοὶ παρουσιάσωσι τὰ αὐτῶν σουλτανικὰ χρυσόβουλλα, καὶ οἱ νομικοὶ ἴδωσιν αὐτά, ἐξελέγξωσι δ' εἶτα πάντες κοινῶς τὰς ἀδίκους τῶν Λατίνων ἀπαιτήσεις, ὡς καὶ ἐγένετο ὑπὲρ τῶν Γραικῶν.

πρέσβεων, καὶ ὁποία ἡ μετὰ δικαιοσύνης ἀπόφασις τοῦ ὑπάτου. Μετὰ δὲ τοῦτο συνεβούλευσεν αὐτῷ α΄) ἵνα πρόχειρα ὦσι τὰ σουλτανικὰ χρυσόβουλλα, τὰ ἀρχαιότατα· β΄) ἵνα εὕρῃ καὶ ἔχῃ ἑτοίμους ἄνδρας ἀξίους καὶ ἱκανούς, οἵτινες παρασταθήσονται τῷ ὑπατικῷ Συμβουλίῳ (Κριτηρίῳ) μετὰ τῶν ἐγγράφων καὶ θεσπισμάτων καὶ εὐστόχως καὶ προσφυῶς ἀποκριθήσονται τοῖς ἐρωτῶσιν αὐτούς, καὶ γ΄) ἵνα τῷ ὑπάτῳ δῷ ἀναφορὰν κατάλληλον. Ὁ οὖν ἱερὸς Παρθένιος, πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου μετὰ σκέψεως καὶ κρίσεως βαθείας μελετήσας, ἐξελέξατο τοὺς νοημονεστέρους καὶ ἐμπειροτέρους Ἁγιοταφίτας, ἐν οἷς καὶ ὁ Πρωτοσύγγελλος Γερμανὸς Κύπριος, καὶ κατὰ συμβουλὴν τῶν ἐγκρίτων τοῦ ἔθνους συντάξας τὴν κατάλληλον ἀναφοράν(1), ἐνεχείρισεν αὐτὴν τοῖς ἐκλελεγμένοις Ἁγιοταφίταις μετὰ τῶν ἀρχαίων σουλτανικῶν χρυσοβούλλων καὶ θεσπισμάτων, καὶ κλίνων γόνυ, ἐδεήθη θερμῶς τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ πληρῶσαι τὴν καρδίαν τῶν κριτῶν ῥημάτων δικαιοσύνης.

Λαβόντες οὖν οἱ εἰρημένοι Ἁγιοταφῖται τὰ εἰρημένα ἔγγραφα καὶ ἀπελθόντες, ἐνεφανίσθησαν τῷ ὑπάτῳ, καὶ δεδώκασιν αὐτὴν αὐτῷ. Ταύτης δὲ ἐνώπιον τῶν μεγιστάνων ἀναγνωσθείσης, οἱ ἐγχειρίσαντες αὐτὴν ἐρωτηθέντες παρὰ τοῦ Ῥεῒζ ἐφένδη, εἰ ἔχουσι μάρτυρας καὶ ἀποδείξεις, ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκηνήματά εἰσι τῶν Ῥωμαίων (Ἑλλήνων), ἀπεκρίθησαν μετὰ θάρρους, καὶ μάλιστα ὁ Πρωτοσύγγελλος Γερμανὸς ὁ Κύπριος· μάλιστα ἔχομεν ἀποδείξεις καὶ μάρτυρας τοσοῦτον ἀληθεῖς καὶ ἀξιοπίστους, ὥστε παντελῶς οὔτε ἔρευναν οὔτε ἐξέτασιν ἐπιδέχονται. Ἀποδεξάμενος δ' ὁ ὕπατος εὐμενῶς τὰς ἀπαντήσεις τῶν παρισταμένων, διέταξεν, ἵνα μετὰ τρίτην ἡμέραν παρασταθῶσιν αὖθις ἐνώπιον τοῦ ὑψηλοῦ βήματος (τοῦ Συμβουλίου), φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰς ἀποδείξεις καὶ τοὺς μάρτυρας, ὅπως τὰ

(1) Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ ἱεροῦ Κοινοῦ τοῦ Π. Τάφου σώζεται αὐτόγραφος ἔκθεσις ὅλης τῆς ἐν λόγῳ ὑποθέσεως, συνταχθεῖσα παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Παρθενίου ἐν γλώττῃ ἐχούσῃ τὴν Ἑλληνικὴν ὑφὴν καὶ τὴν σαφήνειαν. Ἐν αὐτῇ ἀναγινώσκει τις ὅλην τὴν ἀναφοράν, καὶ διέρχεται ἐπώνυμα πολλῶν οἰκογενειῶν ἐπισήμων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ θαυμάζει τὴν εὐσέβειαν καὶ τὸν περὶ τὰ θεῖα καὶ ἐθνικὰ Προνόμια διάπυρον ζῆλον τῶν συντελεσάντων ἐντιμοτάτων προσώπων εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῆς περὶ τῶν Π. Προσκυνημάτων σπουδαίας ὑποθέσεως. Περιγράφει δ' αὐτὴν ἀκριβέστατα καὶ ἐν πλήρει λογικῇ· ἡ δὲ ἀνάγνωσις αὐτῆς λίαν ὠφέλιμος ἦν τοῖς τότε Ἁγιοταφίταις καὶ τοῖς νῦν. Σύγκειται δὲ τὸ ὅλον τεῦχος ἐξ 70 περίπου φύλλων εἰς 4ον μικρόν.

περὶ τούτου ἀκριβέστερον ἐξετασθῶσι, καὶ τὸ δίκαιον οἷς ἀνήκει ἀποδοθῇ. Ἐπιστάσης οὖν τῆς τρίτης ἡμέρας, καὶ τοῦ ὑψηλοῦ συμβουλίου πλήρους συγκροτηθέντος ὑπὸ τῶν νομικῶν καὶ λοιπῶν μεγιστάνων, παρεστάθησαν πάλιν ἐνώπιον αὐτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν οἱ ἡμέτεροι καὶ οἱ Λατῖνοι ἀντιπρόσωποι. Καὶ οἱ μὲν Λατῖνοι ἵσταντο, οἱ δὲ ἡμέτεροι τῇ νεύσει τοῦ ὑπάτου ἐγχειρίσαντες τὰ ἀνὰ χεῖρας σουλτανικὰ χρυσόβουλλα καὶ θεσπίσματα, εἶπον· «Ἰδοὺ αἱ ἀποδείξεις ἡμῶν καὶ οἱ μάρτυρες πρὸς διαβεβαίωσιν ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἱερὰ Προσκυνήματα ἐξ ὑπαρχῆς ἡμῖν ἀνήκουσι τοῖς Ὀρθοδόξοις καὶ οὐχὶ τοῖς Λατίνοις». Οἱ δὲ νομικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ Συμβουλίου λαβόντες τὰ σουλτανικὰ ἔγγραφα καὶ τοὺς παρασταθέντας ἀπολύσαντες διεξῆλθον μετ' ἐπιστασίας καὶ κρίσεως βαθείας τὰ βασιλικὰ προστάγματα. Διαβεβαιωθέντες δ' ὅτι τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ Προσκυνήματα ἀνέκαθεν παρὰ τῶν σουλτάνων τοῖς Γραικοῖς ἐδόθησαν καὶ οὐχὶ τοῖς Λατίνοις, καὶ ὅτι οἱ δυτικοὶ παρὰ τὸ δίκαιον διαταράττουσι τοὺς Γραικοὺς καὶ αὐθαδῶς καταπατοῦσι τὰ δίκαια αὐτῶν καὶ βλάπτουσιν αὐτοὺς ἐπιζημίως διαβάλλοντες πολυτρόπως, παμψηφεὶ δι' ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς ἐπέδωκαν τῷ σουλτάνῳ τὰς κατὰ τὸ δίκαιον νομικὰς αὐτῶν ἀποφάσεις. Ταύτην δὲ τὴν νομικὴν ἀπόφασιν μελετήσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπικυρώσας προσέταξεν ἐπὶ τῇ ἀναφορᾷ τοῦ συμβουλίου ἐγγράψαι τὸ «Ἐγένετο ἡ βασιλική μου ἄδεια». Τούτων οὖν πάντων κατὰ νόμον καὶ τάξιν γενομένων, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ γραφείου ὁ περιληπτικὸς ὑψηλὸς ὁρισμὸς πάντων τῶν διατρεξάντων, καί, δι' αὐτοκρατορικοῦ αὐτογράφου ἐπικυρωθείς, ἐπεδόθη τῷ Πατριάρχῃ Παρθενίῳ ἐν ἔτει Ὀθωμανικῷ 1170, ἤτοι τῷ 1757 (1). Τοῦτον δὲ ὁ

(1) Πρὸς μείζονα κατάληψιν τῶν περὶ τῶν Παναγίων Προσκυνημάτων γεγονότων χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, μεταφέρομεν ἐνταῦθα καὶ τὸ τοῦ Ὀσμὰν χρυσόβουλλον, ἐν ᾧ περιληπτικῶς ἐμπεριέχονται πάντα τὰ τέως ὑπὸ τῶν Λατίνων καθ' ἡμῶν διὰ δολορραφίας ἐνεργηθέντα. Ἄρχεται δὲ τὸ μὲν βασιλικὸν αὐτόγραφον οὕτω «Κατὰ τὴν διάληψίν του ἐνεργείσθω»· ὁ δὲ ὁρισμὸς ἔχει ὧδε.«Ὁ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ρωμαῖος Πατριάρχης Παρθένιος ἔδωκεν ἀναφορὰν εἰς τὸ κράτος μου διαλαμβάνουσαν, ὅτι κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπικυρωμένους ἔχοντες ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ χρῆσίν τους τά τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ προσδιωρισμένα καὶ αὐτοῖς ἐξιδιασμένα Προσκυνήματα καὶ θέλοντες ἤδη νὰ ἀπέλθωσιν εἰς προσκύνησιν τῆς Ἀποκαθηλώσεως ἐμποδίζονται καὶ ἐνοχλοῦνται ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ ὁποῖοι ἐκυρίευσαν τὰ ἐν τῇ Ἀποκαθηλώσει δύο μανουάλια αὐτῶν καὶ τὰς Κανδήλας καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Κουβουκλίου τοῦ μνήματος τοῦ Ἰησοῦ μικρὸν κουμπέν, καὶ τοὺς πρὸς χάριν προσκυνήσεως

αοίδιμος Παρθένιος δεξάμενος μετὰ χαρᾶς καὶ τὰ εὐχαριστήρια ἀποδοὺς τῷ ἐνισχύοντι Θεῷ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ταπεινοὺς ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλὴμ διὰ βασιλικοῦ ὑπαλλήλου δι' οὗ καὶ γράμματα ἀπέστειλε πατριαρχικὰ τὸ μὲν ἵνα παραστήσῃ τοὺς ὑπὲρ τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων πατριαρχικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν βασιλικὴν εὐμένειαν,

ἀπερχομένους κάμνουσιν ἐζιγέτι, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ λεγομένου κειμένων, μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ῥωμαίων Προσκύνημα, καὶ τὸ ἄνω τούτων τῶν καμαρῶν μέρος μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Φράγκων κατάλυμα καὶ οἴκημα, ἐν ᾧ διέρχονται οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὸ ρηθὲν αὐτὸ Προσκύνημά των, οἱ Φραγκοκαλόγεροι βάλλοντες αὐτοὺς μὲ ξύλα καὶ πέτρας καὶ πυροβόλα ἐπιβουλεύονται αὐτοῖς· καὶ ὅτι τὴν ἐν Βηθλεὲμ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ Σπήλαιον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τῶν κλειδῶν κυριεύσαντες, ὅταν ἀπέρχωνται οἱ Ῥωμαῖοι προσκυνηταὶ χάριν προσκυνήσεως, δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν, ἀλλὰ μετὰ δύο καὶ τρεῖς ὥρας, ὅταν θέλωσι, προξενοῦντες ἀτιμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ περιφρόνησιν καὶ ὅτι κυριεύσαντες τὰ δύο κλειδία τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν θυρῶν τοῦ ρηθέντος Σπηλαίου, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν δύο κομμάτια περιβόλια καὶ ἐλαιῶνας, καὶ τὸ ἐν τῇ Γεθσημανῇ μνημεῖον τῆς Μαριάμ, ἀδικοῦσι παρενοχλοῦντες τοὺς Ῥωμαίους, ἐναντίως φερόμενοι τῶν εἰς χεῖράς των σωζομένων παλαιῶν ἐγγράφων καὶ ἀποδεικτικῶν· καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἔλαβον καὶ οἱ Φράγκοι ὁρισμὸν κατὰ τὸ 1169 ἔτος διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ρηθέντος Κουβουκλίου κατὰ τὸν ὁρισμὸν τὸν ἐκδοθέντα τῷ 1060 ἔτει, μὲ αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ πρόφασιν εἶναι προφανέστατον, ὅτι αὐτοὶ θέλουσι μετακομίσῃ τὰς πέτρας τῶν Προσκυνημάτων εἰς τὴν Φραγκίαν καὶ ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θέλουσι παρακινηθῇ οἱ Ῥωμαῖοι νὰ πηγαίνωσιν ἐκεῖ ἐξ ἀνάγκης χάριν προσκυνήσεως καὶ νὰ γίνωνται Κατόλικοι. Ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀναφορᾷ των ταύτῃ ἐνεφάνισαν καὶ ἄλλην κοινὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀναφορὰν ἀραβιστὶ γεγραμμένην, ἐξαιτητικὴν ἐκδόσεως ἱεροῦ μου ὁρισμοῦ καταπαυστικοῦ καὶ ἐμποδιστικοῦ τῶν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐναντίον τῆς ἀρχαιότητος γινομένων ἐπηρειῶν καὶ ἐνοχλήσεων τῶν Φράγκων καὶ παρεκτικοῦ τῆς κυριότητος τοῦ ρηθέντος Κουβουκλίου καὶ τῶν λοιπῶν τόπων εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ ἔκπαλαι. Προσεπιτούτοις θεωρηθέντων πολλάκις καὶ τῶν ἐνσημειώσεων καὶ καταγραφῶν τῶν εἰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων δοθέντων ἔκπαλαι παρὰ τῶν προπαρελθόντων βασιλέων ὑψηλῶν ὁρισμῶν (αἱ ὁποῖαι καταγραφαὶ σώζονται εἰς τὸ Διβὰν-Καλεμί), εὑρέθη ὅτι εἶναι δεδομένος εἰς τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸν ἀχδιναμὲ τοῦ Χαζρετ-Ὤμερ-Χαττὰπ τοῦ Β' χαλιφέ, καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν προπαρελθόντων βασιλέων ὑψηλὸς ὁρισμὸς παρὰ τοῦ ἁλωτοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ Σουλτὰν-Σελὶμ-Χὰν δι' αὐτογράφου του βασιλικοῦ ἐπικυρωμένος κατὰ τὸ 923 ἔτος, διαλαμβάνων, ὅτι τὸ ἀντικρὺ τῆς θύρας τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ καμαμὲ λεγομένου ναοῦ πρὸς μεσημβρίαν κείμενον μουγτεσὲλ καὶ τὰ δύο μανουάλια καὶ κανδήλια, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν τεσσάρων καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τοῦ τῇ Πατριαρχείᾳ ὑποκειμένου καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ λεγομένου, τὸ μέσον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸν Τάφον καὶ τὸν κουμπὲν μὲ ὅλα τὰ Προσκυνήματα, τὰς ἐκτὸς τοῦ καμαμὲ ἐν τῇ αὐλῇ κειμένας τρεῖς Ἐκκλησίας, τὴν ἀντικρὺ τούτων Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, τὴν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλένης, τὴν Ἁγίαν Θέκλαν, τὴν Σεϊδανάγιαν, τὸ μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου, τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ Ἁγίου Μι-

τὸ δὲ ἵνα συμβουλεύσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀδελφοὺς πρὸς ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης. Ἀφικόμενος οὖν ὁ ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ τῇ 11 τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου καὶ τῇ 23 τοῦ αὐτοῦ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, εἰσελθὼν εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἤρξατο τοῦ πραγματοποιεῖν τὰς ἐν τῷ βασιλικῷ ὁρισμῷ

χαήλ, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μετὰ τοῦ κήπου, τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῆς Δεσποίνης Μαριάμ, ἕτερον μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, καὶ ἑτέραν Ἐκκλησίαν τοῦ αὐτοῦ, τὸν Ἅγιον Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου τῶν Γκουρτζίδων, τὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριάμ, τὴν Ἁγίαν Σιών, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὀσπήτιον τοῦ Ἄννα, τὰ εἰς τὸν κάμπον μνημεῖα, τὸ μοναστήριον τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ Ἁγίου Συμεών, τὸ τοῦ Ἁγίου Ἡλιοῦ μετὰ τῶν ἐλαιώνων καὶ ἀμπελώνων, τὸ τοῦ Ἁγίου Σάββα, τὸ ἐν τῇ κώμῃ Πεϊτουζιάλα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸ ἐν τῇ Βηθλεὲμ Σπήλαιον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ κλειδία τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν, καὶ τὰ πέριξ δύο κόμματα τῶν κήπων, καὶ τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὰ μνημεῖά των, καὶ τὰ εἰς ἄλλα χωρία μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίας των νὰ ἔχουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ περὶ τούτων κανὲν ἄλλο ἔθνος νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῇ· καὶ ὅτι μετὰ τοῦτο ὁ ἀοίδιμος Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν-Χὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁρισμὸν μὲ βασιλικόν του αὐτόγραφον ἐπικυρωμένον, ἐκδοθέντα τὸ 933 ἔτος, ἵνα ἐνεργῆται τὰ ἐν αὐτῷ ἀπαραβάτως· καὶ ὅτι ἔπειτα μὲ τὸ νὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φράγκοι τὴν ἐν τῷ ναῷ τοῦ χαμαμὲ Ἀποκαθήλωσιν καὶ τὴν ἐν τῇ Βηθλεὲμ γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ περιβόλια καὶ τὰς καμάρας, μὲ τὸν Γολγοθᾶν καὶ μὲ τὰ Κανδήλια καὶ μανουάλια καὶ τὰ κλειδία τῶν πρὸς ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν δύο θυρῶν (τὰ ὁποῖα ὅλα ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριότητα καὶ ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων), ἐθεωρήθη αὕτη ἡ διαφορά των ἐν βασιλευούσῃ μὲ ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σεϊχ-ουλ-ισλάμη καὶ τῶν Καζασκέρηδων, καὶ μὲ τὸ νὰ ἀπεδείχθη κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των σωζόμενα ἀποδεικτικά, ὅτι εἰσὶ τῶν Ρωμαίων, ἀπεφασίσθη νομικῶς νὰ εἶναι πάλιν τῶν Ρωμαίων. Ἀλλ' αὐτοὶ ἐναντίως τῇ ἀρχαιότητι φερόμενοι πεισματικῶς πάλιν ἐνοχλοῦσαν τοὺς Ρωμαίους· ὅθεν ὁ τῶν Ρωμαίων Πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν καλόγεροι δόντες ἀναφορὰν ἐξῃτήσαντο, ἵνα οἱ εἰρημένοι τόποι δηλ. ἡ Βηθλεὲμ καὶ τὰ περιβόλια καὶ ὁ χαμαμὲς καὶ τὰ κανδήλια καὶ αἱ καμάραι [καὶ] τὰ κλειδία παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ρωμαίους ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς. Ἐφ' ᾧ καὶ κατὰ τὸ 1047 ἔτος ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον ἐπικυρωμένος παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Σουλτὰν-Μουρὰτ-Χάν· καὶ ὅτι μετ' αὐτὸν ἀνεκαίνισε τοῦτον τὸν εἰρημένον ὁρισμὸν μὲ βασιλικόν του αὐτόγραφον κατὰ τὸ 1054 ἔτος ὁ διάδοχος Σουλτὰν-Ἰμπραχὴμ-Χάν· καὶ ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ πάλιν οἱ Φράγκοι ὄχι δὲν κατεπείσθησαν, οὐδὲ ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ χαμαμὲ Κουβούκλιον δυναστικῶς καὶ ἐνεωτέρισαν διαφόρους νεωτερισμούς, τὸ ὁποῖον καὶ ἀνηνέχθη δι' ἀναφορᾶς· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο καὶ τὰ δύο ἐνδιαφερόμενα μέρη ἐκρισολογήθησαν εἰς τὸ ὑψηλόν μας βῆμα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀρχικῶν καὶ μεγιστάνων· καὶ ὅτι οἱ Φράγκοι, προτείναντες ἐν τῇ κρισολογίᾳ, ὅτι ἔχουσιν ἀποδεικτικὰ περὶ τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν, ἐζήτησαν διορίαν· ἀλλὰ μὲ ὅλον ὁποῦ παρῆλθον ἓξ μῆνες, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐμφανίσωσι κανὲν ἔγγραφον καὶ ἀποδεικτικόν· δι' ὃ κατὰ τοὺς εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων ἱεροὺς ὁρισμοὺς παρεδόθησαν εἰς χεῖράς των οἱ ῥηθέντες τόποι, ὁμοίως καὶ τὰ ῥηθέντα κλειδία ληφθέντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Φράγκων.

ὑψηλὰς διαταγάς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀποσπάσας τῶν Λατίνων τὰς Κλάπας, ἤτοι τὸ παρεκκλήσιον τῶν Κλαπῶν καὶ τῆς Θεοτόκου, μεθ' ὅλου τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑπὸ τὰς ἑπτὰ στοὰς (καμάρας), ὧν τὸ ἐπάνω καὶ νῦν ἐστιν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Λατίνων, παραδέδωκε τοῖς Γραικοῖς. Εἶτα διὰ τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοῦ ἔθετο τὰ δύο μεγάλα ὀρει-

ἐσηκώθησαν προσέτι καὶ τὰ ὅσα ἐνεωτέρισαν· καὶ ὅτι εἰς τὸ νὰ μὴ φέρωνται εἰς τὸ ἑξῆς ἐναντίως τῇ παλαιᾷ συνηθείᾳ καὶ τοῖς ὑψηλοῖς ὁρισμοῖς, καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ παρενοχλῶσι καὶ παρεντίθενται τοῖς Ρωμαίοις, ἐξεδόθη ὑψηλὸς ὁρισμὸς κατὰ τὸ 1086 ἔτος, καὶ ἕτερος πάλιν προσεπικυρωτικὸς τούτου κατὰ τὸ 1088 ἔτος παρὰ τοῦ Σουλτὰν-Μεχμὲτ-Χάν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1099 ἔτος ἀνεκαινίσθη ὁ περὶ τῶν εἰρημένων τούτων τόπων ὁρισμὸς παρὰ τοῦ Σουλτὰν-Σουλεϊμὰν-Χάν, τῶν ὁποίων τούτων ὁρισμῶν αἱ καταγραφαὶ εὑρέθησαν ἐγγεγραμμέναι εἰς τοὺς κώδηκας ὡς εἴρηται. Θεωρηθέντων δὲ καὶ τῶν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων δοθέντων τοῖς μὲν Φραντζέζοις ἀκτιναμέ, τοῖς δὲ καλογέροις των νισσανίου βασιλικοῦ, εὑρέθη διαλαμβανόμενον εἰς αὐτά, ὅτι τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ Προσκυνήματα, καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ καμαμέ, τὰ ἀπ' ἀρχῆς εἰς κατοικίαν αὐτοῖς δοθέντα καὶ ἤδη εἰς χεῖράς των εὑρισκόμενα, νὰ μένωσιν εἰς χεῖράς των, χωρὶς νὰ τοῖς γίνεται ἀπὸ κανὲν ἔθνος περὶ τούτων ἐνόχλησις· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ κείμενον μνῆμα τοῦ Ἰησοῦ (κατὰ τὴν δόξαν των) νὰ καλλωπίζωσι μὲ καλύμματα καὶ τὰ ἐπὶ τούτου τοῦ μνήματος δύο μολυβδοσκέπαστα τρούλλαια τὸ μικρόν τε καὶ μεγάλον· καὶ ὅτι ἐντὸς τούτου τοῦ μνημείου καὶ ἐκτὸς καὶ εἰς τὸ προαύλιόν του νὰ στρώνωσι καὶ νὰ σκουπίζωσι καὶ νὰ κάμνωσι λειτουργίας καὶ νὰ βάλλωσι σαμδάνια καὶ περτέδες· ἔτι δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς θύρας τούτου τοῦ μνημείου ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ρωμαίων (ἐν ᾗ ὡς σύνορα εἶναι βαλμένα σιδηρᾶ κάγγελα) τὸ μεταξὺ τούτου τοῦ τόπου κείμενον σέτιον μικρὸν καὶ τὰ εἰς τὴν μεγάλην καμάραν ἀπὸ μέρους τοῦ βασιλέως τῆς Φράντζας κρεμάμενα κανδήλιά των· καὶ ὅτι εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ Γολγοθᾶ, τόπον τῆς σταυρώσεως λεγόμενον, νὰ λειτουργῶσι καὶ νὰ βάλλωσι κανδήλια καὶ μανουάλια· καὶ ὅτι νὰ προηγῶνται ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔθνη· καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τῶν σίττι Μαριὰμ λεγομένων· καὶ ὅτι ἐν ᾧ ἀπήρχοντο εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθηλώσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας οἱ Ρωμαῖοι δυναστικῶς τοὺς ἐπῆραν τὰ πρωτεῖα καὶ τοὺς ἐμπόδισαν· καὶ ὅτι τὰ κλειδία τῶν θυρῶν τοῦ Σπηλαίου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ ἐν μέσῳ τῆς κατὰ τὴν Βηθλεὲμ ἐκκλησίας τῆς μεγάλης κειμένου, ὄντα ἀνέκαθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων, οἱ ρηθέντες Ρωμαῖοι κατὰ ἀπάτην λαβόντες ὁρισμὸν τοὺς ἠμπόδισαν· καὶ ὅτι εἰς τὸν τόπον, τὸν ὄντα ἐντὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅπου εἰσὶ τὰ νεκροταφεῖα τούτων, οἱ Ρωμαῖοι ἐνεωτέρισαν μίαν πόρταν, καὶ ὅτι τῶν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκειμένων δύο κομματίων περιβολίων τὰς θύρας κλείσαντες, ἄλλας ἐκ νέου δύο θύρας ἠνέῳξαν· καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν παρὰ πολλῶν ἀξιοπίστων καὶ δικαίων Μουσουλμάνων τότε εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς ἱερᾶς κρίσεως παρόντων· καὶ ὅτι οἱ εἰρημένοι διαφερόμενοι τόποι ἀπ' ἔκπαλαι ἀφέθησαν εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων, καὶ ἐγένοντο περὶ τούτων χοτζέτια καὶ ἀρζιμαχζάρια· καὶ ὅτι κατὰ τοὺς ἱεροὺς φετφάδες καὶ τὰς ὁμολογίας τῶν παρελθόντων βασιλέων, ἐδόθη καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν-Μουρὰτ κατὰ τὸ 1045 ἔτος νισσάνι βασιλικὸν καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1101 ἔτος ὅτι ἐδόθη ἄλλο νισσάνι ἐπικυρωτικὸν τούτου· ἔπειτα ὅτι ἀνεκαινίσθη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς βα-

χάλκινα κηροδοχεῖα (μανουάλια) παρὰ τὴν Ἁγίαν Ἀποκαθήλωσιν· ἔπειτα ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Κουβουκλίου, ἐν ᾧ ὁ τάφος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διωρίσθη μοναχὸς κανδηλάπτης καὶ φύλαξ παντοτεινός. Κατὰ δὲ τὴν 29 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐνεχειρίσθησαν τοῖς Γραικοῖς αἱ κλεῖς τῆς ἐν Γεθσημανῇ Θεομητορικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔμεινεν

σιλείας τοῦ Σουλτὰν-Μουσταφᾶ-Χάν· καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1115 ἔτος, ὅτι ἀνακαινισθὲν ἐπεκυρώθη καὶ διὰ βασιλικοῦ αὐτογράφου· ἔπειτα πάλιν ὅτι ἀνεκαινίσθη διὰ βασιλικοῦ ἐπικυρωθὲν αὐτογράφου κατὰ 1114 ἔτος, καὶ πάλιν κατὰ 1169, ὅτι ἀνεκαινίσθη αὖθις. Ταῦτα πάντα εὑρέθησαν μὲν διαλαμβανόμενα εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι· πλὴν ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς μὲ τὸ νὰ ἐκυριεύθησαν καὶ ἡλώθησαν μὲ τὰ σπαθία τῶν προκατόχων μου μεγάλων βασιλέων καὶ ἔγειναν κτήματα βασιλικά μου λόγῳ κληρονομικῷ, τὰ διαφερόμενα καὶ ἐπιμαχόμενα αὐτὰ Προσκυνήματα δὲν ἐδόθησαν εἰς τὰ δύο διαφερόμενα ἔθνη πρὸς κυριότητα καὶ κτῆσιν, ἀλλ' εἰς προσκύνησιν καὶ χρῆσιν καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων τῆς θρησκείας των· καὶ τοῖς μὲν ὑποτελέσι καὶ δεχομένοις τὸ χαράτζι ἐδόθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν, τοῖς δὲ καλογήροις τῶν Φράγκων μετὰ παρέλευσιν καιροῦ κατ' εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος καὶ εὐεργεσίαν, τὸ μὲν ἵνα προσκυνῶσιν εἰς μερικὰ Προσκυνήματα, τὸ δὲ ἵνα ἐπιτελῶσι τὰ ἔθιμά των εἰς μερικοὺς τόπους, βάλλοντες κανδήλια καὶ στολίζοντες καὶ ἄλλα τοιαῦτα ποιοῦντες, ἐφ' ᾧ καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς διὰ τῶν προκατόχων μου ἔγγραφα καὶ βεβαιωτικά. Καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι τὸ δοθὲν αὐτοῖς ἐν ἔτει 1101, ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ὁρισμὸς κατὰ τὸ 1145 καὶ ὅτι εἰς τὰ εἰρημένα Προσκυνήματα νὰ προσκυνῶσι καὶ νὰ κάμνωσι τὰ ἔθιμά των καὶ νὰ καλλωπίζωσι καὶ τὰ τούτοις ὅμοια νὰ ποιῶσι κατὰ τὴν θρησκείαν των. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀδείας τῆς προσκυνήσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν ἐθίμων τους, μὲ τὸ νὰ διαλαμβάνῃ, ὅτι νὰ ἔχωσιν οἱ Φράγκοι ὑπὸ τὴν χρῆσίν των τὰ ῥηθέντα Προσκυνήματα, ὅτι δὲν εἶναι τὸ νόημά του νὰ ἐξιδιάσωσιν ἑαυτοῖς καὶ νὰ οἰκειοποιηθῶσιν ὅλως τὰ Προσκυνήματα καὶ νὰ ἐπεντίθενται καὶ παρεντίθενται εἰς ἄλλα μέρη εἶναι ὁμολογούμενον. Καὶ οἱ εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη δοθέντες ὁρισμοί, ὅτι εἶναι παρεκτικοὶ ἀδείας τῆς προσκυνήσεώς των καὶ ἐμποδιστικοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους γενομένων πρὸς τὸ ἄλλο ἐπηρειῶν καὶ ἐνοχλήσεων, εἶναι πασίδηλον. Μὲ ὅλον τοῦτο πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, ἠρωτήθησαν πολλάκις οἱ δραγουμάνοι καὶ καλόγηροι καὶ τῶν δύο διαφερομένων ἐθνῶν περὶ τῶν ἐπιμαχομένων τούτων μερῶν, καὶ τέλος διὰ νὰ κοπῇ ἡ διαφορά των καὶ νὰ παύσωσιν αἱ λογοτριβαί των καὶ νὰ δοθῇ τὸ προσῆκον νιζάμι ἐν ζυγῷ δικαίου καὶ ὀρθότητος, ἐθεωρήθησαν πολλάκις μὲ ἀκρίβειαν τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων σωζόμενα ἀρχαῖα ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, ἐθεωρήθη κατὰ συγκατάβασιν καὶ ἡ περίληψις τοῦ εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων βασιλικοῦ νισσανίου, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγειναν αἱ κόπιαι τῶν γραφησομένων ὁρισμῶν σταλεῖσαι εἰς τὸ κράτος μου, ἐφ' αἷς καὶ ἐπεγράφη αὐτόγραφόν μου βασιλικόν, ὅτι δέδωκα τὴν ἄδειαν. Καὶ δὴ τὸ νὰ ἐκτελῶσιν οἱ Φράγκοι τὰ ἔθιμά των εἰς τὴν πέτραν τῆς Ἀποκαθηλώσεως εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν διάληψιν τοῦ βασιλικοῦ νισσανίου, ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰς ὁμολογίας καὶ τῶν δύο μερῶν εἶναι τὴν σήμερον Προσκύνημα καὶ τῶν δύο μερῶν ὁ τόπος οὗτος, ὅταν πηγαίνωσι καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἐκεῖ χάριν προσκυνήσεως νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωσιν οἱ Φράγκοι, οὔτε νὰ τοὺς ἐνοχλῶσι διόλου· καὶ τὰ ὄντα εἰς τὴν Ἀποκαθήλωσιν δύο μανουάλια μὲ τὸ νὰ εἶναι τὴν σήμερον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, νὰ βάλωσιν ἐκεῖ καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἄλλα δύο μανουά-

ὅλον τὸ ἱερὸν τέμενος ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ κυριότητα τῶν Ὀρθοδόξων, οἳ καὶ τὰς κανδήλας τῶν Λατίνων καὶ εἴ τι ἄλλο εἶχον ἐξέβαλον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ· τῇ δὲ 11 Δεκεμβρίου ἡμέρᾳ Πέμπτῃ παρεχωρήθη τοῖς Ὀρθοδόξοις τὸ Καθολικὸν ἤτοι ἅπας ὁ εὐρὺς καὶ μεγαλοπρεπὴς ἱερὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Βηθλεέμ, μία τῶν θυρῶν τοῦ Ἁγίου Σπη-

λια πρὸς κατάπαυσιν τῆς διαφορᾶς καὶ ἐξίσωσιν (ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων ἀποδεικτικὰ ἦσαν τὸ πάλαι τῶν Ρωμαίων)· καὶ κάθε γένος νὰ περιποιῆται τὰ ἰδικά του μανουάλια· καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ρηθεῖσαν Ἀποκαθήλωσιν ἔχουσι καὶ τὰ δύο μέρη κανδήλια, νὰ ἅπτῃ κάθε μέρος τὰ ἰδικά του κανδήλια χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο· καὶ τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ εὑρισκόμενον κατὰ τὴν δόξαν των μνημεῖον τοῦ Ἰησοῦ, ναὶ μὲν εἶναι καὶ τῶν δύο μερῶν Προσκύνημα, ἀλλὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ ρηθέντος μνημείου κειμένου μικροῦ τουρλαίου, ἐπεσκευασμένου παρὰ τῶν Φράγκων, ἦν ὑποπτευόμενον παρὰ τοῖς Ρωμαίοις, ὅτι οἱ Φράγκοι ἠμποροῦσαν νὰ πάρουν τὰ χώματα καὶ τὰς πέτρας του καὶ νὰ τὰς μετακομίσωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἡ ὁποία αὐτὴ ὑποψία ἔδιδεν εἰς τοὺς Ρωμαίους σύγχυσιν καὶ ταραχήν· διὰ τοῦτο ἤτοι διὰ τὸν στοχασμόν τους αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν των αὐτήν, τῷ 1130 ἔτει, ὅτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ καμαμὲ ἐδόθη τῷ Φραντζέζῳ ὁρισμὸς ἀδείας, μὲ τὸ νὰ ἐδόθη καὶ αὐτοῖς τότε ἀπὸ τὸ βασιλικὸν διβάνι ὁρισμὸς μὲ βασιλικὸν αὐτόγραφον, διαλαμβάνων, ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ρηθέντος μεγάλου θόλου, ἂν ἀκολουθήσῃ καμμία ζημία εἰς τὸν μικρὸν θόλον τὸν ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Ἰησοῦ κατὰ περίστασιν καὶ χρειασθῇ ἐπισκευὴν καὶ μερεμέτι, νὰ γίνηται ἡ ἐπισκευή του ἀπὸ μέρους τῶν Ρωμαίων, αὐτὴ ἡ δόσις τοῦ ὁρισμοῦ ὄχι μόνον ἐβεβαίωσε τὴν ὑποψίαν των, ἀλλὰ καὶ ἐπεκύρωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι ἔκπαλαι ὁ ρηθεὶς κουμπὲς τοῦ Κουβουκλίου ἦν ὑπὸ τὴν ἐφορίαν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ρωμαίων ἰδίως· διὰ τοῦτο ἤτοι διὰ τὸ μὴ εἶναι τοὺς Ρωμαίους ἐν ὑποψίᾳ καὶ διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ ὁρισμός τους, ὁ εἰρημένος μικρὸς κουμπὲς νὰ εἶναι καὶ πάλιν καθὼς καὶ ἔκπαλαι ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ ἐπιτήρησιν τῶν Ρωμαίων, τὸ ὁποῖον αὐτὸ οὐδὲ εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι εἶναι ἀντιφερόμενον καὶ ἀπᾷδον· καὶ ἄν ποτε λάβῃ ὁ ρηθεὶς μικρὸς θόλος χρείαν ἐπισκευῆς, νὰ γίνεται ἡ ἐπισκευή του ἀπὸ μέρους τῶν Ρωμαίων χωρίς τινος συγχύσεως καὶ λογοτριβῆς τῶν Φράγκων. Καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τεσσάρων καμαρῶν αἱ μὲν δύο μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ρωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικά, αἱ δὲ ἄλλαι δύο μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Φράγκων κατὰ τὸ βασιλικὸν νισσάνι, νὰ μὴ ἀκολουθῇ περὶ τούτων μεταξύ των σύγχυσις. Καὶ τῶν ἑπτὰ καμαρῶν τὸ μὲν ἄνω μὲ τὸ νὰ εἶναι κατοικίαι τῶν Φράγκων, τὸ δὲ κάτω ἔδαφος μὲ τὸ νὰ εἶναι Προσκύνημα τῶν Ρωμαίων, κατὰ τὰς ὁμολογίας ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀντιπροσωπούντων, κάθε μέρος νὰ ἐκτελῇ τὰ τῆς θρησκείας του εἰς τὸ ἐξιδιασμένον αὐτῷ μέρος, χωρὶς νὰ παρεντίθεται εἰς τὸ τοῦ ἄλλου καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ ἀπὸ μέρους τῶν Φράγκων τοῖς Ρωμαίοις ἐπιγενομένη ἐπιβουλὴ καὶ ἐπήρεια μὲ τὸ ρίψιμον τῶν ξύλων, πετρῶν καὶ πυροβόλων κατ' ἐπάνω αὐτῶν. Καὶ ἡ ἐν Βηθλεὲμ μεγάλη ἐκκλησία μὲ τὸ νὰ εἶναι τῶν Ρωμαίων κατὰ τὰ εἰς χεῖράς των παλαιὰ ἔγγραφα καὶ ἀποδεικτικὰ καὶ κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ βασιλικοῦ νισσανίου μὲ τὸ νὰ ἀπαιτῆται νὰ εἶναι κατὰ τὸ ἔκπαλαι ἐξιδιασμένη εἰς τοὺς Ρωμαίους νὰ ἐξιδιασθῇ καὶ ἤδη εἰς τοὺς Ρωμαίους μὲ τὸ μέσον τοῦ διορισθέντος μουπασίρη· καὶ τὸ ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐκκλησίας Σπήλαιον μὲ τὸ νὰ εἶναι Προσκύνημα τῶν δύο μερῶν καὶ τὰ κλειδία τῶν θυρῶν του ὄντα ἀπ' ἀρχῆς

λαίου, ἡ κατὰ μεσημβρίαν, καὶ ἡ ἐν τῷ Θεοδόχῳ Σπηλαίῳ προσκυνητὴ γέννησις, ἐν ᾗ παρελείφθη μόνον ὁ ἀργυροῦς ἀστὴρ καὶ αἱ κανδῆλαι τῶν Λατίνων καὶ τὰ ἐν τῷ Ἁγίῳ Σπηλαίῳ παραπετάσματα (ποδίαι) ἐκτὸς μόνον τῶν ἐν τῇ γεννήσει καὶ τῶν περὶ τὴν νότιον θύραν, ἀνθ᾽ ὧν ἀνηρτήθησαν τὰ τῶν Ὀρθοδόξων. Δέδοται δὲ τοῖς Γραικοῖς τότε καὶ τὸ ἥμισυ περιβόλιον, τὸ κατὰ ἀνατολὰς ὄπισθεν

εἰς χεῖρας τῶν Ρωμαίων καλογήρων καὶ ὕστερον διελθόντα δόλῳ καὶ δυναστείᾳ εἰς χεῖρας τῶν Φραγκοκαλογήρων, μέχρι τῆς σήμερον εὑρίσκονται εἰς τὰς χεῖράς των· δι᾽ ὃ καὶ ὅταν ἀπέρχωνται ἐκεῖ προσκυνηταὶ Ρωμαῖοι δὲν ἀνοίγουσι τὴν πόρταν ἕως δύο ἢ τριῶν ὡρῶν διάστημα καὶ τοὺς ταλαιπωροῦσιν· ὅθεν νὰ φθιασθῇ ἓν ἄλλο ξεχωριστὸν κλειδὶ μὲ τὸ μέσον τοῦ μουπασίρη πάλιν καὶ νὰ παραδοθῇ ἐγχειρισθὲν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν Ρωμαίων, καὶ ὅταν ἐκτελῶσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των νὰ μὴ τοὺς γίνεται καμμία ἐνόχλησις καὶ ἐμπόδιον. Καὶ τὰ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ ὑποκείμενα δύο κομμάτια περιβόλια μὲ τὸ νὰ τὰ ἐκυρίευσαν οἱ Φραγκοκαλόγηροι λέγοντες, ὅτι εἶναι αὐτοῖς ἐξιδιασμένα, ἀλλ᾽ εἰς μὲν τὰ τῶν Ρωμαίων ἔγγραφα ῥητῶς καὶ εὐκρινῶς ταῦτα διαλαμβάνονται, εἰς δὲ τὸ τῶν Φράγκων βασιλικὸν νισσάνι διηγηματικῶς, μ᾽ὅλον τοῦτο ἐξ ἴσου καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη νὰ ἐπισκέπτωνται καὶ νὰ περιποιῶνται. Καὶ τὸ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλὴμ κείμενον μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριὰμ ὅτι εἶναι τῶν Ρωμαίων διαλαμβάνεται ρητῶς εἰς τὰ ἐκδοθέντα βασιλικὰ προστάγματα τὰ καὶ διὰ βασιλικῶν αὐτογράφων ἐπικυρωθέντα, τὸ μὲν ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 923 ἔτος τὸ δὲ κατὰ τὸ 933 ἔτος τὸ δὲ κατὰ τὸ 1067 ἔτος· εἰς δὲ τὸ βασιλικὸν νισσάνι παντελῶς δὲν διαλαμβάνεται· δι᾽ ὃ τῶν περὶ τούτου ὡς διαλαμβανομένων καθαρώτατα εἰς τὰ τῶν Ρωμαίων ἔγγραφα, καὶ τὸ νὰ εἰσακούωνται αἱ ἐξαιτήσεις τῶν τῇ κραταιᾷ μου βασιλείᾳ ὑποκειμένων ὑποτελῶν καὶ ραγιάδων μου Ρωμαίων, ὡς μὴ ὄντος ἀπᾴδοντος καὶ ἐναντίου εἰς τὸ βασιλικὸν νισσάνι καὶ εἰς τὸν ἀγτιναμὲ τῶν Φράγκων, τὸ ῥηθὲν μνημεῖον τῆς Δεσποίνης Μαριάμ, ἐξιδιασθὲν κατὰ τὸ ἔκπαλαι εἰς τοὺς Ρωμαίους, νὰ παραδοθῇ πάλιν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ εἰς τοὺς καλογήρους τῶν Ρωμαίων καὶ νὰ μένῃ εἰς χεῖράς των· καὶ εἰ μὲν εἰς τὸ ἑξῆς λάβῃ χρείαν ἐπισκευῆς καὶ μερεμετίου νὰ γίνηται ἀπὸ μέρους τῶν Ρωμαίων. Καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἐνοχλῶσιν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς Φράγκους διὰ τὰ Προσκυνήματά των καὶ διὰ τὰ ἔθιμα τῆς θρησκείας των μήτε οἱ Φράγκοι τοὺς Ρωμαίους ἐπ᾽ οὐδενὶ λόγῳ καὶ αἰτίᾳ παντελῶς, ἀλλὰ νὰ καταπαύσωσιν αἱ πρὸς τοὺς Ρωμαίους ἐπιγινόμεναι παρ᾽ αὐτῶν ζημίαι καὶ ἐπιβουλαί· καὶ ὅποιον μέρος χρειάζεται ἐπιταγὴν καὶ τεμπῆχι, νὰ τὸ παραγγείλητε ἐντόνως διὰ νὰ ἐξακολουθῇ κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαληφθέντα τρόπον τὸ Προσκύνημά του καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐθίμων του χωρὶς νὰ παρενοχλῇ τὸ ἄλλο· καὶ ὑμεῖς νὰ προσέχητε καὶ φυλάττησθε ἄκρως ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπενδίδετε εἰς τὸ νὰ γίνηται κανὲν κίνημα ἀπᾷδον καὶ ἐναντίον τῷ παρόντι ἡμετέρῳ ὑψηλῷ ὁρισμῷ. Ἐπὶ τούτῳ καὶ γὰρ ἐξεδόθη σταλεὶς διὰ τοῦ μουπασίρη ἐπίτηδες. Φθάσαντος οὖν θέλετε ἐνεργήσει τὰ ἐν αὐτῷ προσταττόμενα, προσέχοντες καὶ μέχρι τριχὸς ἀπὸ τὴν παράβασίν του. Οὕτω γινώσκετε, τῷ ἱερῷ μου σημείῳ πιστώθητε. Ἐγράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ζιλκαδέ, ἐν ἔτει τῆς φυγῆς 1170 ἐν Κωνσταντινουπόλει». Ὅρα τοῦτο καὶ ἐν τῇ τοῦ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ Ἱεροσολυμιάδι σελ. φοϛ´-φπδ´ ὅθεν μετηνέχθη καὶ ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς σπουδαιότητός του.

τοῦ Ἁγίου Βήματος τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς Ἁγίας Βηθλεέμ. Ἀνεῴχθη δὲ διὰ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ὁρισμοῦ καὶ ἡ ἀρχαία θύρα, δι᾽ ἧς συναυλίζεται τὸ ἱερὸν μοναστήριον τῷ μεγάλῳ ναῷ. Ταῦτα τότε δέδονται τοῖς Ὀρθοδόξοις διὰ τοῦ ἐν λόγῳ σουλτανικοῦ χρυσοβούλλου, ὅπερ διὰ μεγάλης πολιτικῆς φρονήσεως καὶ μόχθων ἀτρύτων τοῦ ἀοιδίμου Παρθενίου καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκρίτων τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐξεδόθη. Ὄντος δ᾽ ἔτι ἐν τῇ Ἁγίᾳ πόλει τοῦ βασιλικοῦ ἀπεσταλμένου (μουπασίρη) καὶ τὰ τοῦ ὁρισμοῦ ἐνεργοῦντος τέθνηκεν ὁ σουλτάνος Ὀσμάνης ὁ Γ´ καὶ ἀντ᾽ αὐτοῦ τὸ σουλτανικὸν ξίφος περιεζώσατο ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς ὁ Γ´. Ὅπως δὲ μὴ οἱ ἐχθροὶ προλάβωσι καὶ τὰ τοῦ ὁρισμοῦ ἀνατρέψωσιν, ὁ ἐνεργητικὸς Παρθένιος ἀμέσως ἀνακαινίζει τὸ προεκδεδομένον χρυσόβουλλον καὶ ἕτερον σύμφωνον ἐκείνῳ λαμβάνει ἀπαράλλακτον ἐν πᾶσι. Τοῦτο δὲ ἄνευ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς ἀποστείλας εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀπεσταλμένον ἐξησφαλίσατο τῇ ἄνωθεν ἀρωγῇ πάντα τὰ χορηγηθέντα τοῖς Ὀρθοδόξοις διὰ τοῦ πρώτου σουλτανικοῦ χρυσοβούλλου. Τὸ κατόρθωμα δὲ τοῦτο τοῦ ἀοιδίμου Παρθενίου λίαν ηὔφρανε κλῆρόν τε καὶ λαόν, ἐφ᾽ ᾧ καὶ αἰδίος εὐγνωμοσύνη παρὰ παντὸς Ὀρθοδόξου ὀφείλεται.

Ἅμα δὲ ὁ ἱερὸς Παρθένιος ἀπηλλάγη τῶν ἐπιβουλῶν καὶ διωγμῶν τῶν Λατίνων καὶ ἄλλοι ἅρπαγες ἠγέρθησαν κατ᾽ αὐτοῦ. Οἱ Ἀρμένιοι ἐνισχυόμενοι ὑπὸ ἰσχυόντων παρὰ ταῖς ἀρχαῖς Ἀρμενίων, τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγιστᾶσιν ὑπηρετούντων, παντοίους τρόπους εἰς ἐνέργειαν ἔβαλον, καὶ πάσῃ διαβολῇ καὶ συκοφαντίᾳ ἐχρήσαντο καθ᾽ ἡμῶν ὅπως ἀποσπάσωνται ἀφ᾽ ἡμῶν τὴν Ἁγίαν Γεθσημανήν. Κρούσαντες οὖν παντὸς μεγιστᾶνος τὴν θύραν καὶ χρυσίον καὶ ἀργύριον ἀμύθητον ἀναλώσαντες, κατώρθωσαν λαβεῖν ὑψηλὸν ὁρισμὸν περὶ τῆς Ἁγίας Γεθσημανῆς. Ἀλλ᾽ ὁ ὁρισμὸς διελάμβανε τὸ εἰσέρχεσθαι ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Γεθσημανῆς καὶ ἐπιτελεῖν μόνον ἐν αὐτῷ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, οὐχὶ ὅμως καὶ λειτουργεῖν ἐν αὐτῷ.

Ἕνεκα δὲ τῶν περιστάσεων ὁ ἐν Ναζαρὲτ παρὰ τῇ πηγῇ ἱερὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου, ὃν ὁ ἱερὸς Δοσίθεος ἀνήγειρεν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, κατηρειπώθη καὶ μονονοὺκ εἰς ἀχρηστίαν περιέστη. Ὁ ἱερὸς οὖν Παρθένιος πρὸς εὐπρέπειαν τοῦ ἀποστολικοῦ αὐτοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν Χριστιανῶν, κατὰ μί-

μησιν τοῦ ἀοιδίμου Δοσιθέου, ἀνεκαινίσατο ἐκ βάθρων τὸν ὃν ἔφθημεν εἰπόντες ἱερὸν ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κομψότατον, μὴ φεισθεὶς μήτε κόπων μήτε χρημάτων· οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἐκαλλώπισεν αὐτὸν εἰκόσιν ἐντέχνοις καὶ ἀμφίοις ἱεροῖς καὶ ἄλλοις ὧν ἔχρηζεν ὁ ἱερὸς οἶκος πρὸς εὐπρέπειαν αὐτοῦ.

Ἕνεκα δὲ τῶν πολέμων, οὓς οἵ τε Λατῖνοι καὶ Ἀρμένιοι διήγειραν κατὰ τῶν Πατριαρχῶν περὶ τῶν ἁγίων Προσκυνημάτων, ἐφ' ᾧ περ καὶ χρήματα ἐδαπανῶντο ἀμύθητα, καὶ κόποι οὐκ ὀλίγοι κατεβάλλοντο, πολλὰ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἱερῶν μοναστηρίων καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν ναῶν ἔμειναν ἀνεπισκεύαστοι καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀοιδίμου Δοσιθέου. Ἀλλ' ὁ ζηλωτὴς καὶ διάδοχος αὐτοῦ ἱερὸς Παρθένιος μὴ φέρων ὁρᾶν τὰ χρῄζοντα ἐπισκευῆς ἐπεσκευάσατο αὐτὰ πάντα δι' ἁδρᾶς δαπάνης καὶ φιλοτίμου ἐπιστασίας. Αἱ πλάκες τῶν δωμάτων τοῦ πανιέρου ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ἕνεκα τῆς πολυκαιρίας ἐφθάρησαν, καὶ ἡ νοτὶς κατέστρεψε τὰς οἰκοδομάς. Ὅπως δὲ μὴ ἐπέλθῃ κατάπτωσις τῶν οἰκοδομῶν, καὶ ταῦτα πάντα τὰ δώματα ὁ ἱερὸς Παρθένιος διὰ δαπάνης οὐ σμικρᾶς ἐπλακόστρωσεν, ὡς ἔδει, πρὸς ἀσφάλειαν τῶν οἰκοδομῶν. Πρὸς τὸ ξενίζεσθαι δὲ τοὺς εὐσεβεῖς προσκυνητὰς ἐπὶ τὸ ἀνετώτερον ἐν τῷ μεγάλῳ μοναστηρίῳ φιλοτίμως ᾠκοδόμησε καὶ τὸν πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Θέκλης ἱεροῦ ναοῦ μέγαν καὶ εὐρὺν ξενῶνα (Ἀρχονταρίκι), τὸν μέχρις ἡμῶν ὑπάρχοντα. Ὁ οὖν ἱερὸς Παρθένιος ἔνθεν μέν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἐξασφαλισάμενος στερρῶς τὴν ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς Ὀρθοδοξίας, ἔνθεν δὲ τὸν ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν αὐτοῦ θρόνον πολλαχῶς κατακοσμήσας, καὶ ἐπὶ ὅλα εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη μοχθήσας ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου διά τε τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πολιτικῆς συνέσεως, ὑπήκουσε τῇ φωνῇ τοῦ λιπαροῦ αὐτοῦ γήρατος. Ἐπιθυμῶν δέ, ἵνα τὴν μὲν αὐτοῦ μακαρίαν ψυχὴν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ψυχῆς παραδῷ τῷ ποιητῇ τῶν ὅλων καὶ πλάστῃ αὐτοῦ, τὸν δὲ ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν αὐτοῦ θρόνον παραδῷ ἀνδρὶ διαπρέποντι ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ, ἐξελέξατο διάδοχον τὸν ἱεροδιδάσκαλον Ἐφραίμ, ἄνδρα παρὰ πάντων τότε θαυμαζόμενον διά τε τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἱκανότητα καὶ διὰ τὸν πρὸς τὰ πάτρια ἔνθερμον καὶ κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλον. Οὕτω δὲ φρονίμως καὶ συνετῶς τὰ πάντα διευθετήσας, αὐτὸς

μὲν τῇ συγκαταθέσει ἁπάσης τῆς ἁγιοταφιτικῆς ἀδελφότητος παραιτεῖται τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ μικρὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμείνας ἐν ὑπολήψει καὶ ἀπολαύσει πάσης περιποιήσεως καὶ περιθάλψεως, ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἀπολαύσων καὶ τῆς ἀλήκτου μακαριότητος (1), ὁ δὲ Ἐφραὶμ τῇ ὁμοθύμῳ ἐκλογῇ διεδέξατο αὐτόν.

(1) Σημειωτέον, ὅτι τὰ περὶ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Παρθενίου ἄλλως ἀφηγεῖται ἡ παράδοσις. Ἀπαλλαγεὶς ἕνεκα τοῦ λιπαροῦ γήρατος τῶν πατριαρχικῶν ὑποχρεώσεων, διέμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπολαύων πάσης τιμῆς καὶ περιθάλψεως. Τοῦτο μαθοῦσα ἐν Ἀθήναις ἡ μήτηρ αὐτοῦ Κούζα, ἡ φέρουσα τότε ἐπὶ τῶν ὤμων ἔτη ὑπὲρ τὸν αἰῶνα, διὰ μητρικῶν παρακλήσεων ἐζήτει αὐτὸν εἰς Ἀθήνας κατελθεῖν, ὁ δὲ τῇ μητρικῇ αὐτῆς φωνῇ ὑπακούσας, κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας, πιεζόμενος τότε ὑπὸ τοῦ 96 ἔτους τῆς ἡλικίας, ὅπου εὗρε καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ζῶσαν μέν, ἀλλὰ πνέουσαν τὰ λοίσθια τοῦ θανάτου. Τὸν ἀοίδιμον Παρθένιον πᾶσα ἡ πόλις Ἀθηνῶν εὐλαβῶς καὶ μετὰ μεγάλης πανηγύρεως ὑπεδέξατο· εἰς δὲ τὰς πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ προπαρασκευὰς ᾖδετο καὶ τόδε τὸ δημῶδες δίστιχον, ὅπερ καὶ νῦν κυκλοφορεῖ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ ἰδίως ἐπὶ προετοιμασιῶν·

Σκούπησε, κατάβρεξε
ὁ Πατριάρχης ἔρχεται.

Ἐκεῖ δὲ μετὰ μικρὸν ἡ μὲν μήτηρ αὐτοῦ Κούζα, ὁ τελευταῖος βλαστὸς τῆς οἰκογενείας Λίμπονα, ἀπῆλθεν εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων ἐν εὐχαριστήσει ψυχῆς, ἰδοῦσα καὶ κατασπασαμένη τὸν ποθητὸν αὐτῆς υἱόν, ὁ δὲ Πατριάρχης ᾠκοδόμηκεν ἐν τῇ θέσει Γερανίῳ μεγαλοπρεπὲς Συνοδικόν, ἤτοι οἶκον μεγαλοπρεπῆ, οὗ ἡ μεγαλοπρέπεια διήγειρε τὸν θαυμασμὸν τῶν κατοίκων, οἵτινες ἐπεσκέπτοντο αὐτὸν μετὰ τιμῆς καὶ εὐλαβείας· ἀλλὰ τοῦτο δυστυχῶς διήγειρε τοῦ τότε ἀρχιερέως τὸν φθόνον, οὗ θῦμα ὁ ἀοίδιμος ἐγένετο. Προσεκαλέσατο δὲ αὐτὸς τὸν ἀοίδιμον Παρθένιον, ἵνα συνδειπνήσῃ αὐτῷ, ὁ δὲ ἐπορεύθη· ἀφ' οὗ δὲ ἀνέβη τὴν κλίμακα τὴν εἰς τὸν ἄνω ὄροφον ἄγουσαν, αἴφνης ὄπισθεν ὠθήθη παρὰ τοῦ διακόνου τοῦ ἀρχιερέως κατ' εἰσήγησιν τοῦ φθονεροῦ, καὶ κρημνισθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς κλίμακος ἔμεινεν ἄπνους, καὶ τοιοῦτον ὁ ἀοίδιμος ὑπέστη βίαιον θάνατον, ὃν ἀπέδωκαν εἶτα εἰς ἀποπληξίαν. Ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐγένετο μεγαλοπρεπεστάτη, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ λαμπρῷ τότε θείῳ ναῷ τῆς ἁγίας Ἐλεούσης, οὗ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων νῦν ἐστιν ᾠκοδομημένον τὸ Κακουργιοδικεῖον, καὶ ταῦτα διατηρεῖ ἡ παράδοσις, ὅπερ καὶ ὀρθότερον. (Ὅρα Γενεαλογικὰ μελετήματα ὑπὸ Κωνστ. Α. Χρηστομάνου ἐν Ἀθήναις 1889, σελ. 17-19). Τὴν παράδοσιν δὲ ταύτην διεβεβαίωσεν ἡμῖν καὶ ὁ ἀρχαιοδίφης Σοφοκλῆς Οἰκονόμος, ἀφηγησάμενος τὰ αὐτὰ πολλάκις.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
007000048092